

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

HONNAN VAN A ROSSZ?

Miért és honnan van a rossz abban a világban, amelyet Isten jónak teremtett? Gondolkodók tömege tette fel szenvedélyesen ezt a kérdést egy pusztító természeti katasztrófa, az 1755-ös hatalmas lisszaboni földrengés, meg a nyomában járó cunami és tűzvész után, amely nemcsak a portugál fővárost tette a földdel egyenlővé, nemcsak legkevesebb százezer emberéletet követelt, hanem egyik napról a másikra véget vetett Portugália addigi gazdagságának is. Hogyan lehetséges ilyesmi? Voltaire *A lisszaboni földrengésről* című versében így ír erről:

”

*Muszáj bevallani – hogy létezik – a rosszat.
Az eredete még egész titokzatos.
A jó szerzőjétől származna talán a rossz? ...
De hogy képzelhető, hogy maga Isten az, ki
Egyfelől fiait kegyelmében fűrösztí,
Másik kezével a rosszat zúdítja le?
Melyik szem láthat ily titoknak mélyire?
Tökéletes lényből rossz létre nem jöhet.
De máshonnan se – mert minden Belőle lett.
És mégis létezik – ó, fájdalom – a rossz.
Mily döbbenetes ez, mennyire paradox!*

- ◆ A felvilágosodás nagy filozófusa itt a Bibliával egyező választ ad: a rossz nem Istentől származik. A Magasságotól nem jön ki a gonosz és a jó együtt, hanem csakis a jó. Mégis, mi lehet ennek a mostani világvjárványnak az oka? Mi ez? Véletlenszerű természeti katasztrófa? Vagy ember okozta háttere van? Netán Isten csapása? Ami Isten szerepét illeti, az egészen bizonyos, hogy a természeti katasztrófákat nem ő zúdítja az emberekre. Az azonban megtörténik, meg is történt többször, hogy amikor a bűnök elhatalmasodnak valahol, ő visszavonja védelmező karját az adott vétkes közösség, netán az emberiség feje fölé, és egyszerűen megengedi, hogy a bűn természetes következményi bekövetkezzenek. Megengedi, nem pedig okozza ezt. Abban viszont szinte minden gondolkodó fő, hívő és nem hívő egyetért, hogy a járványhoz nagyon is köze van az ember bűneinek. Nem egy vagy sok konkrét rossz cselekedetnek, hanem egész modern civilizációnk rossz irányának. Csepeli György szociálpszichológus még a járvány magyarországi kezdete

Lisszaboni földrengés, 1755

idején úgy fogalmazott, hogy „az emberiség utat vesztett, ez a járvány figyelmeztetés volt. Fel kell készülnünk hasonlókra.” Ezért – vonja le a következtetést a tudós – a nyakló nélküli gazdasági növekedés, az önzés és a mohóság kultúrájának át kell adnia a helyét egy igazságos, fenntartható fejlődésnek. Csak ez az út járható.

Azt is sokan kérdezzük, vajon használhat-e a mostani járvány idején a sok ima, a közösségi felületeken meghirdetett és szorgalmazott sokféle imalánc. Egyrészt ezekre nagy szükség van. A Szentírás szerint Isten sokszorosan megígéri, hogy meghallgatja imáinkat: „Mindenki, aki az Úr nevét segítségül hívja, megtartatik.” (Róm 10, 13), „Hívj segítségül engem a nyomorúság idején, és én megszabadítalak téged!” (Zsolt 50, 15), „Az Úrhoz kiáltottak szorultságukban, és sanyarúságukból kimentette őket.” (Zsolt 107, 6) – és így tovább. Másrészt azonban kegyelme soha nincs igazságossága nélkül. Nem lehet nyomást gyakorolni rá azzal, hogy megsokasítjuk az imádságot, hogy

mindig többen és többen mondjuk. Ő a bűnök megbánása és elhagyása nélkül, megtérés nélkül nem hallgathatja meg az imákat, mert ezzel közvetett módon, hallgatólagosan jóvá hagyná a bűnt. Izajás prófétánál olvassuk, hogy az ima meghallgatásához elengedhetetlen, hogy az emberek felhagyjanak bűnös életükkel: „Nem olyan rövid az Úr keze, hogy meg ne szabadíthatna, és nem olyan süket a füle, hogy meg ne hallgathatna – nem, hanem vétkeitek választanak el titeket Istenektől, bűneitek takarták el arcát előletek, ezért nem hallgatott meg.” (59, 1-2) Még Ninive pogány, asszír uralkodója is világosan értette ezt. Amikor a város ellen Isten ítéletet mondott, az uralkodó felszólította alattvalóit: „Térjen meg ki-ki az ő gonosz útjáról, és az erőszakosságából... akkor talán megengesztelődik Isten..., és nem kell elvesznünk.” (Jónás könyve 3, 7-9) A város lakói így is tettek, és Ninive megmenekült, olvassuk a folytatásban, mert látta Isten a cselekedeteiket, vagyis hogy megtértek gonosz útjaikról. ♦

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

AZ UDVARONCOK VESZÉLYES ÉLETE

A Boleyn-kivégzések forgatókönyve

A késő középkori Angliában, főleg *VIII. Henrik* idején a nagyratörő családoknak egyetlen lehetősége volt a pozíciószerezésre. A király közelébe kellett férkőzniük, az ő bizalmát kellett elnyerniük. A siker és a hatalom azonban hatalmas veszélyeket hozott magával. Amikor pedig a nagypolitika összetalálkozott egy gátlástalan, kiszámíthatatlan akarnok erőszakosságával, udvaroncnak lenni életveszélyessé vált.

◆ A BOLEYN-NŐVÉREK

Boleyn Anna lefejezése nagy felháborodást keltő botrányként vonult be a történelembe. *VIII. Henrik*, a két feleséget is kivégeztető eszelős diktátor a tizenhatodik század viszonylag magas ingerküszöbét is átlépte, mégis érdemes vetni egy pillantást az események másik oldalára is. Boleyn Anna darázsfszékbe nyúlt hatalmas ambíciói miatt.

A Boleyn-család története valamikor a tizenharmadik században kezdődött, és *VIII. Henrik* idejére Anglia egyik legelőkelőbb családjának számítottak. A király közvetlen közelébe először nem Anna, hanem a nővére – egyesek szerint húga – *Mária* jutott be. Mire 1519-ben *Henrik* első feleségének, *Aragóniai Katalinnak* lett az udvarhölgye, már komoly tapasztalatokkal rendelkezett az udvari intrikák kivitelezésében. Egészen fiatalon *I. Ferenc* francia király környezetében teljesített udvarhölgyi szolgálatakat, és valószínűleg a szeretője is volt. Sokak a kor egyik legmagasabb szintű kurtizánjának tartották, a francia gúnyneve állítólag „az angol kanca” volt. *VIII. Henrik* udvarában hamar kiházasították, csak hogy az esküvői ceremónián maga *Henrik* vetett rá szemet. Egy ilyen lehetőségnek *Mária* nem tudott ellenállni, ezért nem is titkolt kapcsolatba kezdett a királlyal. Férje, *William Carey* nem

tiltakozott, mert kárpótlásképpen udvari tisztségeket, birtokokat és pénzt kapott. *Máriának* az elkövetkezendő években két gyereke született. A két szülés megviselte, így a király rajongása enyhült. Hamarosan megszakította vele a kapcsolatot, és 1526-tól inkább a húgát, *Annát* részesítette előnyben. Csakhogy *Anna* okosabb volt a testvérénél. Nem volt hajlandó engedni *Henrik* ostromainak: azt a feltételt szabta a kegyeiért cserébe, hogy a király vegye őt feleségül, és tegye meg Anglia királynéjának.

FÉNY ÉS ÁRNYÉK

Sokan nem értették, mit szeret rajta ennyire *Henrik*, mivel *Mária* állítólag sokkal szebb volt a húgánál. *Anna* – bár többen megnyerő külsejű hölgynek írták le – valami-féle sárgaságtól és golyvától szenvedett, ráadásul jobb kezén hat uja volt. Mindezt kiegyensúlyozta viszont, hogy tökéletes udvari játékos volt, zseniális társalgó és jó táncos. *Aragóniai Katalin* sorozatos sikertelen terhességei és egyetlen életben maradt lánya után a király tőle várta egy fiúörökös világra hozását.

Anna szívós és ravasz eltökéltséggel bedolgozta magát: rövidesen ő látta el a királyné diplomáciai és reprezentatív feladatait, *Katalint* pedig száműzték az udvarból. A házasság semmissé tétele viszont nehezen ment,

a pápa nem adta be a derekát. Henrik végül 1533-ban a saját emberét, a Boleyn-család papját, *Thomas Cranmert* nevezte ki Canterbury érseknek. Ő aztán jogtalannak és érvénytelennek mondta ki VIII. Henrik és Aragóniai Katalin házasságát. Erre már csak azért is szükség volt, mert Henrik és Anna már korábban egybekeltek. Egy titkos szertartáson adták őket össze, egyes vélekedések szerint azért, mert Anna terhes volt, és nem akarták vállalni egy törvénytelen gyerek születésének politikai veszélyeit.

A szülés a vártnál korábban történt, de a csecsemő egészséges volt. Az *Erzsébet* nevet adták neki, és azonnal elválasztották az anyjától. A Hatfield nevű kastélyban nevelkedett, ahol mindent megadtak neki, miközben a féltestvérét, *Máriát* törvénytelen gyereknek nyilvánították. Az új királyné fényűző körülmények között élt: kétszázötven szolgálóján kívül legalább hatvan cselédnő és udvarhölgy szolgált, valamint papok kisebb hadserege gondoskodott a lelki épüléséről. Henrik természetesen szeretett volna egy fiúörökösöt, de a következő gyermek 1534-ben halva született. A király egyre ingerültebben viselte az újabb kudarcot, és bizalmi embereivel már az esetleges újabb válás lehetőségeit kezdte mérlegelni.

KONCEPCIÓS PER 16.SZÁZADI MÓDRA

Anna ezalatt tovább élte a vágyott luxuséletet: palotákat építettek át a kedvéért, vagyonokat költött ruhákra és bútorra, sőt, néhány udvari ellenségét is sikerült kivégeztetnie. Hamar kiderült azonban, hogy Henrik elsősorban trónörökösöt akart a házassággal. Amikor Anna még kétszer elvetélt – egyszer ráadásul egy fiúgyerekekkel – elfogyott körülötte a levegő. A király máris kinézte magának a következő feleséget *Jane Seymour* személyében, és megkezdte a hadműveleteket Anna eltávolítására.

Ezúttal semmit nem bízott a véletlenre. Kijelentette, hogy a házasságra csak megtévesztéssel vagy varázslattal bírták rá, a feleségéről pedig olyan vétkek listáját állította össze, amelyek egyesével is főbenjáró bűnnek számítottak. A király leghatalmasabb tanácsadója, *Thomas Cromwell* készséggel megszervezte a királyné vesztét, mivel politikai kérdésekben kibékíthetetlen ellentétek feszültek közöttük. Anna eközben pazarlása és arroganciája miatt egyre népszerűtlenebb lett a nép körében, így bármiféle komoly veszély nélkül megvédhették a legsúlyosabb bűncselekményekkel.

Cromwell alapos szervezőmunkával elérte, hogy házasságtörés, vérfertőzés, felségárulás és a király meggyilkolására szőtt összeesküvés vádjával állítsák bíróság elé. A középkorból származó angol törvények szerint nemcsak az árulás és az összeesküvés, de a királyi házasságtörés is halálbüntetést vont maga után. A nők esetében ez máglyahalál volt.

A tárgyaláson Henrik parancsára mindent előre bebiztosítottak. Az esküdtszékot gondosan telerakták hűségese udvaroncokkal és Anna esküdt ellenségeivel. A bűntársait is alapos megfontolás után válogatták össze.

BÜNTÁRSÁK KERESTETNEK

A legkézenfekvőbb célpont a testvére, *George Boleyn* volt. Ez a jóképű, művelt, több nyelvet beszélő férfi ismert volt a királyi udvarban. Már tízéves korában Henrik apródja lett, miután egy szórakoztató pantomimelőadással elnyerte a tetszését. Ettől kezdve nyílegyenes úton tartott a gazdagság és a hatalom felé: udvari pozíciók sokaságát nyerte el, diplomáciai küldetéseket hajtott végre. Elkötelezetten támogatta VIII. Henrik küzdelmeit az anglikán egyház létrehozásában, eközben is bőven volt

VIII. Henrik olyan vétkekkel vádolta a feleségét, amelyek egyesével is főbenjáró bűnnek számítottak.

ideje verseket, nyelvészeti traktátusokat írni, valamint mindenféle rendű és rangú hölgyeket hajkurászni.

A hatalom legfelső köreiben mozgott, a királlyal kártyázott, vadászott és ijáskodott, sőt, szerencsejátékokon nagy összegeket nyert és veszített Henrikkel szemben. Komoly életjáradékokat, birtokokat szerzett, bekerült az uralkodó titkos tanácsába is.

Amikor a nővére csillaga leáldozott az udvarban, George Boleyn bukása is gyors és kegyetlen volt. Mindkettőjüket letartóztatták, majd néhány nappal később lezajlott a tárgyalásuk is. A vád szerint ők ketten vérfertőző kapcsolatban álltak egymással, és összeesküdtek a király meggyilkolására. Annát néhány órával az öccse előtt ítélték el, George bűnösségéhez már nem is férhetett kétség.

Mire ezek az ítéletek megszülettek, az ügy már gondosan alá volt támasztva négy másik összeesküvő kihallgatásaival. Három nappal a fő vádlottak tárgyalása előtt ugyanis lezajlott az a másik eljárás, amely jó előre beharangozta Anna és George elvetemült megátalkodottságát. Egyikük, Henry Norris szintén Henrik legfelső bizalmasai közé tartozott. Ő volt az, aki jelen volt a király ébredésekor, lefekvésekor és étkezéseikor. Számos jól jövedelmező hivatalt nyert el, amikért cserébe feltétlen támogatást biztosított Henriknek. Norrisnak nem voltak különösebb erkölcsi aggályai az uralkodó módszereit illetően. Kevesebb, mint egy évvel a saját kivégzése előtt még jelen volt például a királyi hűségességet megragadó karthauzi szerzetesek borzalmas megkínzásánál és kivégzésénél. A vád szerint Norris 1533-ban pénzért nyújtott szexuális szolgáltatásokat a királynénak. A vádlókat az nem zavarta, hogy a megadott napon ők ketten nem is tartózkodtak egy helyen, sem az, hogy Anna éppen Erzsébet születése után gyermekágyban lábadozott.

A második vádlott, Francis Weston tizenöt éves korától kezdve szintén VIII. Henrik apródja volt. A király őt is barátjává fogadta, együtt sportoltak, kockáztak, kártyáztak. Egészen fiatalon bekerült a titkos tanácsba, Boleyn Anna koronázásakor pedig lovaggá is ütötték. Az ő szédületes karrierje is villámgyorsan véget ért, amikor mindössze huszonöt évesen letartóztatták. A vád az ő esetében is ugyanaz volt: házasságtörés a királynéval, árulás és összeesküvés az uralkodó meggyilkolására.

A következő összeesküvő szerepét William Breretonnak kellett eljátszania. A többiekhez hasonlóan főnemesi családból származott, több magas rangot kapott, és Henrik legfelső köreihez tartozott. Hatalmas területeken uralkodott az Angliához tartozó walesi határvidéken, ahol kegyetlen szigorral uralkodott. Előfordult, hogy a bíróságot használta fel, hogy halálra ítéltesse és kivégeztesse politikai ellenfelét. Valószínűleg a hatalmaskodás és az egyre gyarapodó pozíciók okozták, hogy őt is hozzászápták a kivégzendő házasságtörők és összeesküvők listájához.

Mark Smeaton volt az egyetlen közember a kivégzendő férfiak között. Nem sokat lehet tudni róla azon kívül, hogy jóképű fiatalember volt, képzett táncos, zenész és énekes. Boleyn Anna valószínűleg egyetlenegyszer beszélt vele, akkor is megfedtte, amiért alacsony származása ellenére szóba akart vele állni. Amikor Smeaton letartóztatták, a királyné észre sem vette. Ő volt az egyetlen vádlott, akiből kínvallatással csikarták ki a vallomást, a többiek nemesi származásuk okán más elbánásban részesültek.

Az ügy pikantériája, hogy a négy vádlottat elítélő esküdtszékben foglalt helyet a Boleyn-testvérek apja, Thomas is. Ő – csak úgy, mint a többiek – a vádlottak bűnösségére szavazott. Segített kivégeztetni a saját gyermekei állítólagos bűntársait, így szerepet játszott a halálukban.

Az öt férfi kivégzése óriási tömeg előtt, a londoni Tower-dombon zajlott. Ahogy az úri szokások diktálták, az elítéltek elegáns beszédet tartottak, mielőtt a hóhér tőkéjére hajtották a fejüket. George Boleyn olyan hosszan szónokolt, hogy halálában is sok csodálót szerzett magának. Ekkor már nem illett az ártatlanságukat hangoztatni, különösen Mark Smeatonnak nem, aki közemberként szerencsésnek érezhette magát, hogy a nemesekhez hasonlóan megússza egy gyors lefejezéssel. Annát két nappal később végezték ki. Bárd helyett karddal hajtották végre az ítéletet, ehhez pedig Franciaországból hoztak szakembert. Testét sokáig a vesztőhelyen hagyták heverni. Minden testtartás nélkül temették el egy kis kápolnában.

Boleyn Anna egyetlen lánya, I. Erzsébet királynő gyermektelenül halt meg, de Boleyn Mária rengeteg leszármazottat hagyott maga után. Lányának, Catherine-nek tizenöt gyereke született, fiának, Henrynek pedig tizenkettő, vagyis sok Boleyn-utód játszott szerepet a világtörténelemben. Tőlük származott például Charles Darwin, Winston Churchill, John Rockefeller, Diana walesi hercegnő, és az ő vérvonaluk él II. Erzsébet brit királynőben is. Ha pedig igaz a pletyka, hogy Boleyn Mária gyermekeinek VIII. Henrik volt az apja, akkor ezek a hírességek az ő leszármazottai is. ♦

SZÖVEG –
FÜTŐ ISTVÁN

SOROZAT –
LEZSER

IGAZI

◆ **Nem is tudom, hogy akkor mi az igazi.**

Már gyerekkoromban is foglalkoztatott a dolog, de sehogyan sem értettem, és be kell vallanom, hogy még most sem értem.

A kérdés: miért műbútorasztalos a műbútorasztalos? Miért nem igazi? És mi benne a mű? A bútor, vagy az asztalos? Azaz, van egy ember, aki egyáltalán nem igazi bútorasztalos, hanem mű, vagy van egy ember, aki igazi bútorasztalos ugyan, de nem igazi bútorokat készít, hanem műbútorokat? Egészen súlyos dilemma ez, bár a végeredményt tekintve majdnem mindegy, hogy a mi a válasz. Amennyiben emberünk nem igazi asztalos, akkor nem tud igazi bútorokat készíteni, ha viszont igazi asztalos, de nem igazi bútorokat készít, akkor megint ugyanott vagyunk, azaz a végeredmény az, hogy nincs igazi bútor.

A kérdésünk persze nem erre az egyetlen esetre korlátozódik, mert gondban vagyunk többek között a műlovarnövel is, de azt is be kell vallanom, hogy akár igazi, akár mű, nekem már a lovar sem tiszta, így ennek elemzésére nem is vállalkoznék.

Ott vannak viszont a műkritikusok, akik vagy nem igazi kritikusok, vagy igazi kritikusok ugyan, de nem igazi kritikát írnak. Hanem műkritikákat. Itt is ugyanaz a helyzet, mint a bútorokkal, de megint csak mindegy a végeredmény szempontjából. De talán azért is van ez így, mert a műkritika tárgya is mű, a művészet. Például, ha egy festő- vagy szobrászművész elkészít egy művet, azt hol máshol is csinálhatná (művelhetné), mint egy műteremben. Ha jól sikerül, akkor arra azt mondjuk, hogy a műalkotása műremek, esetleg, hogy remekmű. És láss csodát, igazi pénzt adnak ezekért, ami azért egészen eszement dolog, mert vannak emberek, akik igazi pénzért vesznek műkincseket, és kérdelem én, miért nem igaziakat? Én biztos, hogy csak igazi kincsekért adnék igazi pénzt, de nem tudom, mert valamiért mégis működik. Mindenesetre ez az egész rendszer nagyon gyanús nekem, a műkereskedőkkel és a műgyűjtőkkel együtt.

És akkor azt már fel sem vetem, hogy vajon mit jelenthet az, hogy műélvezet. ◆

SZÖVEG –
PARTÍ JUDIT

A KULTÚRA HÍDJAI

Dr. Nagy Márta közel három éve vezeti a Collegium Hungaricum Berlint, amely ez idő alatt az eddiginél is nagyobb szerephez jutott a pezsgő kulturális élete miatt is vonzó német fővárosban. Márta a hídépítő szerepet már pályája kezdetén is felvállalta, személyében ötvözve a tudatos építkezést az ösztönös ráérzéssel, ami a mai napig számtalan előnyt jelent az általa vezetett intézmény számára. Mit jelent kapcsolódni egy idegen környezetben, mit jelent közvetítőnek lenni az önazonosság megőrzése mellett egy folytonosan átalakuló és rohamosan változó világban – erről beszélgettünk.

◆ – **Eddig javarészt a német kultúrát közvetítetted magyarok számára, először egyetemi oktatóként, majd a Goethe Intézet kulturális osztályának élén. Mikor szerettél bele a német kultúrába?**

– Az egyetemen, magyar-történelem szakos hallgatóként hamar ráébredtem, hogy a német hatás milyen meghatározó a magyar eszmeiségben. Egy évig egy nürnbergi családnál tanultam németül, majd visszatérve a szegedi egyetemre, felvettem a német szakot.

– **Ki volt az első, aki mélyen hatott rád a német kultúrából?**

– Eckhart mester. A doktori dolgozatomat is róla írtam. Két világ határán, a klasszikus és népi műveltség között mozgott, és ez a közvetítő szerepe fogott meg leginkább. Egyszerre tanított szerzeteseket latinul és kezdett el népnyelven prédikálni; ez 1300 táján igencsak forradalmi tett volt, nem is nézte mindenki jó szemmel. Ez érdekelt: miféle modern gondolkodás, beszédmód és nyelvi készség szükséges ahhoz, hogy valaki közvetíteni tudjon két ennyire különböző világ között.

Kép: Antal Barbara © CHB

A CHB épülete Berlin szívében, a Múzeum-sziget közvetlen szomszédságában. „Kivetítésben” a CHB munkatársai

– Ő két nyelvi és kulturális közeg között közvetített. Te előbb a német kultúra és a tanítványaid között, majd a német kultúra és Budapest közötti távolságot igyekeztél csökkenteni, most pedig a német fővárosban egyengeted a magyar kultúra útját.

– A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen és a Goethe Intézetben is több mint tíz évet töltöttem. Mindkét helyen nagy lehetőségeket kaptam, komoly felelősséggel. A váltások arra a természetesen felvetődő kérdésre válaszoltak, hogy hol tudom a legjobban használni és aktívan bővíteni a tudásomat. Az előttem járó generáció, ha talált egy jó munkahelyet, élete végéig ott maradt. Az én nemzedékemben a továbblépés annyit jelent, hogy nem félek nemet mondani, ha a megszerzett tudással és tapasztalattal egy új helyen többet tudok adni. Tübingenben írtam a doktori dolgozatomat, majd Vizelethy András hívott, hogy tanítsak régi német irodalmat a Pázmány újonnan létrejött Germanisztikai Intézetében. Ez egyrészt hatalmas megtiszteltetés volt, másrészt számos olyan

feladattal járt, amit kezdő tanár nem szokott megkapni: tanmenetet írtunk, oktatási profilt formáltunk, speciális képzéseket hoztunk létre. Igazi „szerelemgyerek” volt a Pragmatikus művelődéstudomány képzés. Rangos vendégelőadókat hívtunk, és gyakorlati példákkal segítettük a diákjainkat, hogy a szakon megszerzett tudással túllép-hessenek a multik kínálta távlatokon.

Jó összefutni az utcán hajdani tanítványommal, aki kedvenc tanáraként mutat be a családjának, és visszaad mondatokat, amelyekről ő máshogy kezdett gondolkodni. Ez fontos jelzés, hogy sikerült a tananyagnál valami mélyebbet továbbadni.

– A Goethe Intézetben a kulturális osztály vezetőjeként a legmagasabb funkcióban voltál, amelyet magyar munkatárs betölthet. Ott is sikerült ezt megvalósítani?

– Izgalmas kérdés, miként képezhető le konkrét témákban és projekteknél a német és magyar kultúra közös pontjai. Időbe telt, míg a mindenkori igazgatóval és

a németországi kollégákkal megértettük egymást, ezt követően azonban ez kiválóan működött és a kultúra minden területén sikerült szerteágazó kapcsolatháló kialakítanom.

A változásokat, amelyeket egy új vezető színrelépése indukál, Berlinben is tapasztaltam, pedig ott 1924-ben már létrejött a Collegium Hungaricum, azzal a kimondott céllal, hogy a háború súlyos veszteségeit tudományos hálózatépítéssel pótolják. Nekem inkább közvetlen elődeimre, *Can Togay* és *Koepke Gábor* intézetvezetői tevékenységére kellett reflektálnom, amely már a 2007-ben átadott új épülethez kötődik. Igyekeztem megérteni, mit miért tettek, ebből mi az, ami számomra megőrizhető, és miben tudok újat hozni. Folytatjuk például az *Input Impact* improvizációs fesztivált – az „echtzeitmusik” a berlini zenei élet egyik meghatározó műfaja –, miközben a szintén izgalmas, ám kevésbé magyar vonatkozású *Montag Modus*-performanszoknak új helyszínt kerestünk. Kiemelt témánk lett a műfordítás, ennek három év után érik be a gyümölcse: ősszel a CHB lesz a legkiemelkedőbb német szakmai partnerekkel együtt megvalósuló első európai műfordító fesztivál, a *Translatione* helyszíne. Végző soron persze a világjárvány volt az az esemény, ami minden korábbi tervet felülírta.

– Melyik volt nehezebb? Megtalálni az egyensúlyt a hagyomány és az újítás között, vagy reflektálni egy rajtad teljesen kívülálló történetre?

– Nagyon más a kettő. Hogy az adott keretek között itt és most mit kell csinálni, az intézetvezetőként az én feladatomban és felelősségem. A pandémia ezzel szemben szétfeszítette a megszokott struktúrákat, mindent újra kellett keretezni. Az első sokk után leültem munkatársaimmal, és közösen néztünk szembe azzal, hogy hirtelen megszűnt, amire addig építettünk. Feltérképeztük a csapat rejtett tartalékait, és nagyon hamar elkezdtünk a virtuális térre és épületünk adottságaira fókuszálni. Mindenkinek lettek új feladatai, szívügyei, megszületett az új időszak projektjeit átfogó CHB to go védjegy.

– Tudatos döntés, hogy vezetőként közösséget formálva gondolkodsz az előrelépésben?

– Nem jellemző rám a merev tekintélyelvűség, de nyilván az is belejátszik, hogy nagyon fiatalon kezdtem tanítani. Még élénken élt bennem a vizsgadrukk emléke, miközben már a legnevesebb professzorokkal dolgozhattam együtt, akik egyenrangú partnerként kezeltek. Így volt ez Szegeden, Tübingenben és Píliscsabán is.

„Kint és bent” – vírusbiztos performansz 2020 októberében

– Sok női alkotónak adtok teret a CHB-ben, ennek milyen fogadtatása van?

– Ez itt természetes. Berlinben nem találsz olyan rendezvényt, ahol női részvétel nélkül tárgyalnák meg a világ dolgait. A 2019-es lipcsei könyvvásáron is a női irodalmat állítottuk a fókuszba, nagy sikerrel.

– Berlinre reflektálnod kell neked is és az intézménynek is. Mit lehet ennek a sokszínű városnak adni?

– Ez a hatalmas város csordultig kultúra. Ugyanakkor nekünk is megvan a saját világunk, az egyedülálló kínálatunk, ami képes akár több száz embert is bevonni hozzánk a Berlinale vagy egy nemzetközi irodalmi fesztivál idején. Berlin kellős közepén vagyunk, egy markáns, minden ízében modernséget sugárzó épületben, amely Bauhaus-esztétikájával a magyar-német kulturális kapcsolatok egyik meghatározó időszakát idézi, hatalmas panorámaablakának vetítései pedig a járvány idején is megállítják az arra járókat.

– Azon gondolkodom, hogy mi lehet fontosabb: fogyaszthatóvá tenni a kultúrát, vagy kultúra-fogyasztóvá nevelni azt a közeget, amiben létezőnk?

– Jól ötvözhető a kettő. Vonzóvá kell tenni a kultúrát, olyan erőforrásként bemutatni, amely segít, feltölt és utat mutat. Jó példa erre *Terék Anna* német nyelvű verseskötete vagy *Farkas Anna* tervezőgrafikus Lipcsei Könyvvásárra készült standja. Kísérleti zenei programjaink a fiatalokat is megszólítják. A pandémia utáni első eseményünk, a *Sounds of home* négy kortárs zenei installációval dolgozza fel a drámai átalakulást, amely közvetlen környezetünk hangzó világában és emberi kapcsolatainkban következett be 2020 tavaszán. Online filmklubunk kínálata egész Németországban fogható, Nyitnikék címmel nyíló tavaszi kiállításunkat kivetítjük az utcára.

2019-es Lipcsei Könyvvásár többszörösen díjazott magyar standja Farkas Anna tervezőgrafikus munkája – Monika Rinck német költőnő, Kemény István verseinek fordítója beszél

Virtuális kiállítóterünkben Galambos Eszter fotói és Lugosi Lugo László Budapest-graffitije láthatók, valós kiállítóterünk őszi programja pedig Szilágyi Lenke és Lothar Wolleh közös tárlata, a közelmúlt magyar és német művészvilága között teremt párbeszédet.

– **A tudományos munkától sem szakadtál el, a Magyar Goethe Társaság elnökeként mi foglalkoztat leginkább?**

– A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárával most digitalizáljuk az akadémia nemzetközileg is jelentős Goethe-gyűjteményét. Goethe ma ismét „trendi”. A természettudománytól az érc-kitermelésen át a színelméletig mindennel foglalkozott, egyszerre volt költő, tudós, államférfi, menedzser: egy igazi uomo universale.

Ami engem illet, a tudomány, különösen a filológia iránti vonzalom állandó kísérőtársam maradt. Évekig kutattam a Londonba emigrált filozófus-költő, Reinhold Alfréd irodalmi hagyatékát, akit fiatalon szoros barátság fűzött Radnóti Miklóshoz. E munka eredményeként a teljes hagyatékot sikerült hazatelepítenünk, így ma már a PIM-ben található.

– **Megint a közvetítés...**

– Talán több is annál. Eckhart mester sokat írt a vita activa és a vita passiva kettősségéről. Melyiket kövessük, értékesebb-e az egyik a másiknál? Én akkor érzem magam jól, ha sikerül megtalálnom az elmélkedő, kontemplatív állapot és az aktív cselekvés közötti harmóniát. ♦

Technikai szám:

0011

EGYÜTT TÖBBET ADHATUNK

1%

Kérjük, támogassa adója egyházi 1%-ával a **Magyar Katolikus Egyház** szolgálatait!

www.katolikus.hu

MÁJUSI KIMENŐ

CSIMBORASSZÓ

Az Ifjúsági és Gyerekirodalmi Centrum (IGYIC) kezdeményezésére indult Csimborasszó-program kortárs költők verseinek megzenésítését tűzte ki célul. A gyerekek és a szülők meghallgathatják például *Kányádi Sándor Madáretető* című költeményét Szalóki Ági előadásában, de más művek, fülbemászó dallamok is várják őket.

**Érdeemes követni a Csimborasszó Zenésversek
YouTube-csatornát!**

KÁRPÁT-MEDENCE ANTOLOGIA

A Magyar Állami Népi Együttes nagy sikerű előadásainak (*Kincses Felvidék, Megidézett Kárpátalja, Kolozsvári piactéren, Ezerarcú Délvidék*) tematikus válogatása a Kárpát-medence antológia, amely azt a *Bartók* által megfogalmazott igazságot erősíti, miszerint az itt élő népek művészetének kölcsönhatása egyetemes kultúrát hozott létre. Az előadásban így a magyar mellett helyet kapnak a szomszéd népek táncai és zenéi is.

Online előadás, 2021. május 14.

AMIRŐL A FÁK SUTTOGNAK

A Filmdzsungel Stúdió természetfilmjében egy érintetlen erdővel és annak ezernyi lakójával ismerkedhetünk meg. A lenyűgöző makro-, timelapse- és drónfelvételekkel, valamint *Für Anikó* narrációjával készített természetfilmet a Mátra, a Vértes, a Pilis fokozottan védett területein és a Bükkben, egy körbezárt erdőrezervátumban forgatták, amely egyébként nem látogatható. A film a mozik zárvatartása miatt egyelőre nem kerülhet kereskedelmi forgalomba, de **megtekinthető a telex.hu-n.**

KÉPMÁS-EST VÁRKERT BAZÁR

ANYÓSOK ÉS APÓSOK

MÁJUS 28. | 18 ÓRA | VÁRKERT BAZÁR,
SZÁRAZÁROK (SZABADTÉRI MOZI)

Milyen különleges kapcsolatban vannak a szülők a menyekkel és vőkkel? Mi az alapja az anyósvicceknek, miért nincsenek apósviccek? Létezik-e tökéletes anyós és após? Hogyan lesz a két származási családból egy?

Vendégek: **dr. Mihalec Gábor** pár- és családterapeuta és **dr. Csáky-Pallavicini Zsófia** klinikai szakpszichológus

A beszélgetést **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője vezeti.

A beszélgetés után a **Bazi nagy francia lagzik** című francia vígjáték első részét vetítjük le.

Rendező: Philippe de Chauveron – **97 perc**

Ezt a Képmás-estet már élőben, közönségünkkel tervezzük, ha mégsem tudjuk megrendezni, későbbi időpontban pótoljuk.

Figyeljék a honlapunkat, ahol értesítjük a változásokról is:
www.kepmas.hu/kepmas-est

youtube.com/kepmas-magazin

Képmás-estjeinket visszanezethetik
YouTube csatornánkon is:
www.youtube.com/kepmas-magazin

RENDEZŐ:

KÉPMÁS
MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

Média a
Csaláért
Alapítvány

VÁRKERT
BAZÁR

TÁMOGATÓ:

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

MEDDIG KÍSÉRT A MÚLT?

Bizonyára sokaknak feltűnt, hogy a nagy könyvesboltok és irodalmi portálok bestsellerlistáin egyre kevesebb a széppróza (a versekről jobb nem is beszélni), és egyre több a történelmi munka, az életvezetési tanácsadó.

◆ A sikerkönyvek sorából lassan egy éve kimozdíthatatlan **ORVOS-TÓTH NOÉMI ÖRÖKÖLT SORS** című kötete, amelyet nem lehet agyonhallgatni, hiszen ott van az ügyfelekben reménykedő recepciós lány, a fogkezelésre várakozó, a hosszabb villamosozásra, vonatozásra kényszerülő egyetemista és a sokat tapasztalt negyvenötvenévesek kezében. A sokat mondó alcím – *Családi sebek és a gyógyulás útjai* – egyszerre sugall magyarázatot a boldogtalanságra, rossz közérzetre, depresszióra, és ad reményt, hogy a szörnységeken túl tudunk lendülni, ha felszínre hozzuk, kibeszéljük, tudatosítjuk a régmúlt sérelmeit.

A szerző gyakorló pszichológusként rengeteg olyan emberrel találkozott, akin azzal tudott segíteni, hogy rávette, merüljön le a múltba, ismerje meg fogantatása, csecsemő- és gyerekkora elfeledett történéseit, kutakodjon a nagyszülők, szülők életében, akarták-e az ő világra jöttét, szeretettel dajkálták-e, lehetetlen elvárásokkal figyelték növekedését, tanulmányait, netán szexuálisan zaklatták-e. Orvos-Tóth Noémi ügyesen adagolja a hajmeresztő eseteket, bőszegesen idéz a pszichológiai szakirodalomból, megemlíti a legfrissebb kutatási eredményeket, és nem mellékesen minden fejezet végén feladatokat ad: mit kell kiderítenünk a múltból, hogy a helyükön tudjuk kezelni a jelen történéseit.

Kétségtelen, sokaknak vigaszt nyújthat, hogy nyomorúságos, de legalábbis nehéz sorsát felmenőitől örökölte, így őket okolhatja rossz házasságáért, párkapcsolati gondjaiért, munkahelyi sikertelenségéért. De felmenthet-e bárkit az örökölt sors az egyéni felelősség alól? (Kulcslyuk Kiadó, 3360 Ft)

A legfrissebb sikerlistás **JORDAN B. PETERSON TÚL A RENDEN** című vaskos kötetének válasza a fenti kérdésre egyértelmű nem. Valamennyien a magunk életéért felelünk, kudarcainkért önmagunkat kell okolnunk.

A szerző, a torontói egyetem professzora világsztár: százazrek hallgatják podcastjait, milliő követője van a Facebookon, világgjárő körútjain – így Budapesten is – lelkes tömeg várta és várja. Elragadtatott méltatói korunk legfontosabb gondolkodójának tartják. *12 szabály az élethez* című könyve, amelyet 2019-ben e rovatban már méltattunk, arról szőlt, hogyan kerüljük el a káoszt, újabb műve, amelyet rekordgyorsasággal fordítottak le magyarra, voltaképpen folytatás. Újabb 12 szabály, amelyek segítségével rugalmassá és sokszínűvé tehetjük a rendet, és létrehozhatunk egy olyan világot, amelyben – halandóságunk tudatában is – jól érezhetjük magunkat. Peterson nem szimpla életvezetési útmutatót ad, minden tézise mögött világnézeti alapvetés rejtőzik, amely szőges ellentétben áll napjaink nyugati gondolkodásával, a posztmodern cinizmus után megjelenő újbaloldal téziseivel. Ha a transzcendenciát kiiktatjuk az életből, ha új világmegváltó tézisekkel operálunk, vallja a szerző, elveszünk az egyes ember elől is a jó és hasznos élet lehetőségét.

A kíváncsiság felkeltése érdekében néhány szabályt idézünk a kötetből: „Képzeld el, ki lehetnél, azután csak ezt a célt tartsd szem előtt!; Felejtss el az ideológiáit!; Munkálkodj a legkeményebben legalább egy dolgon, és nézd meg, mi történik!; Próbáld az otthonod egyik szobáját a lehető legszebbé tenni!; Tervezz és dolgozz fáradhatatlanul, hogy fenntartsd a romantikát társas kapcsolatodban!; Szenvedéseid ellenére is légy hálás”. Talán e néhány felszólításból is kiderül, hogy a magyar szöveg meglehetősen idegenül cseng a fülünkben. Így aztán fásaszto az olvasás. Kár.

(Fordította: Novák Gábor. 21. Század Kiadó, 4990 Ft)

Megjelenése után már két héttel felkerült a sikerlistára, az idei év minden bizonnyal kiemelkedően fontos könyve, **HATOS PÁL ROSSZFIÚK VILÁGFORRADALMA**

című hatszáz oldalas történelmi nagyesszéje az 1919-es magyarországi Tanácsköztársaságról. Az idén ötvenedik évébe lépő szerző nemzedékének egyik legfelkészültebb, legműveltebb és legalaposabb történésze, amit már *Ravasz László*ról szóló kitűnő monográfiájával és *Az elátkozott köztársaság* című, az 1918-as esztendőt megidéző könyvével is bizonyított.

Hatos történelmi ismeretterjesztésre vállalkozik, arról próbálja meggyőzni olvasóit, hogy a múltban nem volt minden fekete és fehér, hogy a *Kádár*-korszakban dicsőségesnek nevezett, mostanában pedig kizárólag nemzetrombolónak kikiáltott 133 napos Tanácsköztársaság nem előzmények nélkül született meg, nem fogadta egyértelmű elutasítás, sőt, az első hónapban a magyar értelmiség színe-java is támogatta. Az is téveszme, mondja Hatos, hogy a zsidók csinálták a ribilliót. Bemutatja, hogy a szép, messianisztikus elképzelések hogyan siklottak félre. Rendkívül tanulságos a művészvilág szerepe. Volt, aki a biztos megélhetés reményében hajlongott a kommunisták előtt, volt, aki úgy érezte, végre győzhet a modernizmus, az új zene, az új festészet és irodalom. (Szovjet-Oroszországban sem volt másként.) Izgalmasan bontakozik ki a könyv lapjain a főváros-vidék ellentét. Mulatságosan jelenik meg a proletáriátus munkaondora, urizálni vágyása. És végre érthetővé válik, miért aratott sikereket a Vörös Hadsereg.

A könyv minden fejezete (a több mint százoldalas jegyzetanyaggal és bibliográfiával együtt jelképesen 19) tartogat izgalmat és meglepetést. Szaktörténészek nyilván megteszik majd észrevételeiket. A laikus olvasót, miközben ámulva fedez fel új és új összefüggéseket, izgalmas

figurákat, néhol zavarhatják az áthallások, a mára utalások, ahogy egykor a Hatos Pál által példaadónak tekintett művön, *Esterházy Péter Kis magyar pornográfiáján* sem tudott felszabadultan kacagni, mert 1984-ben túl közel volt az ávosok által agyonvert nagyapa és a kilakoltatott, meghurcolt szülők emléke. Az 1919-es történeteknek legfeljebb a kádárista értelmezése zavarja még mindig, hiszen még szegény *Tóth Árpádot* is megutáltatták vele, az évről évre felhangzó *Az új Isten* című verse miatt.

(Jaffa Kiadó, 4499 Ft)

A múlt kísért **CSERNA-SZABÓ ANDRÁS RÉZI A PÁCZBAN** című rendkívül mulatságos kötetében, amely 25, szépírói igényességgel megformált gasztronómiai cikket tartalmaz. Sok mindenről szó esik, így régi kávéházakról, szép színésznőkről, temérdek szakácskönyvről, a konyha nagymestereiről, az irodalmi ínyencekről, híres ételekről és egyszerű étekekről, a paprikáskrumpliról és a szalontüdőről. Kiderül, hogy a kákabélű *Rejtő Jenő* szerette a jó fogásokat, *Nietzsche* pedig nem állhatta a szerinte pocskét német konyhát.

Cserna-Szabó pompás humorát dicséri, ahogy elmeséli kudarccal végződött hosszú kutakodásainak történetét. Hogy nem sikerült kideríteni, mi is volt a *Kálomista mennyország* nevű étel, leves-e vagy tészta. Miért nem tudjuk ma sem, ki volt a leghíresebb szegedi szakácsnő, ki és miért hamisította meg Rézi receptjeit.

Öröm forgatni a szépen megtervezett könyvet (nagyszerű ajándék ínyenceknek), remekek *Ráskai Szabolcs* illusztrációi. (Helikon Kiadó, 4265 Ft) ♦

A „MŰTÁRGY-SUTTOGÓ”

Tasnádi Bence

Jordán Adél

„Minden eleven és mai!” – éneklí a Textúra fináléjában a színészek kórusa, és felmerül a kérdés, szükség van-e arra, hogy ennyire direkt módon vonják le a tanulságokat.

- ◆ A Szépművészeti Múzeum évek óta rendszeresen megrendezett összművészeti alkotásában színészek kortárs szerzőink egy-egy kiállított kép inspirációjára írt szövegeit adják elő, amelyeket a nézők normális körülmények között kis csoportokban, forgószínpadszerűen tekintenek meg. A rendező, a színészek és a felkért írók személye évről évre változik, az előadás és a gyerekek számára készített Mini Textúra is évek óta népszerű.

A Szépművészeti Múzeum (vagy a Magyar Nemzeti Galéria) ünnepélyes terei, a színészek és a képzőművészeti alkotások közelsége (párhuzamos monológja) adja az előadások különleges hangulatát, amelyek miatt a közönség évről évre visszatér. Mindezt most sajnálatos módon nélkülöznünk kell, de kárpótlásul a jegyvásárlás egy werkfilm megtekintésére is feljogosít, sőt, az első megtekintéstől számítva egy héten át akár újra is nézhetjük az előadást, ami nem elhanyagolandó lehetőség, amint azt az alábbiakban látni fogjuk.

Az idei performansz alkalmával, Székely Kriszta rendezésében a színészek a múzeum munkatársainak szerepéből varázsolnak maguk köré különféle korokat és helyszíneket, amelyekhez Matisz Flóra Lili és Nagy János írt zenei aláfestést. Így szóhoz jut többek

ÉS A TEREMŐR TITKOS ÉLETE

Péterfy Bori

Czakó Julianna

Keresztes Tamás

között a címben említett „műtárgy-suttogó” (a múzeumban „garázdálkodó” művész-performer), a teremőr a Paradicsom kertjét, a restaurátor egy napsütötte reneszánsz toszkán villát, a takarító pedig a 18. századi Lőcse hóviharos éjszakáját jeleníti meg eszköztelenül, vagy csupán szimbolikus eszközök segítségével.

Hol a szövegek, hol a színészi játék, hol a kettő együttesen teszi a monológokat emlékeztetéssé. Ez utóbbiak közé tartozik Lövetei Lázár László „Majomszózat” című műve Keresztes Tamás hátborzongatóan szép előadásában, amelyet id. Jan Brueghel „Paradicsomi táj bűnbeeséssel” című képe ihletett. Szécsi Noémi és Harag Anita szövegei a női sorok egy-egy drámai pillanatot ragadják meg; Jordán Adél és Péterfy Bori hitelesen, keresetlen közvetlenséggel jelenítik meg a krízis hullámvasútján feltörő érzéseket, indulatokat.

Az irodalomszeretők számára javasolom Háy János nyelvi játékokkal, idézetekkel gazdagon átszótt

monológját, valamint Balla Zsófia késő császárkori portré által ihletett szövegét, amely stílusában is illeszkedik a műalkotáshoz. „Lehetett bárki, de itt már sarja isteneknek”, „pupilla nélkül is tekintet”, „öröklét a fényes cél és a csöndes ok” – csak néhány példa az utóbbi mű emlékeztető idézeteinek sorából, amelyekért érdemes visszatérni a Tasnádi Bence által előadott monológhoz.

Jelentős különbség az élő előadáshoz képest az irányított tekintet: most csak a rendező és az operatőr szemzőgéből látunk és tapasztalunk, így a szövegeket ihlető műalkotások halk „párhuzamos monológját” egyelőre csak a Szépművészeti Múzeum honlapjának segítségével erősíthetjük fel – és ehhez a bő egyórás előadás után kétségkívül kedvet is fogunk kapni.

(Szépművészeti Múzeum: Textúra stream – Összművészet online. Jegyek válthatók az eszinhas.hu oldalon) ♦

SZÖVEG –
UGHY SZABINA

A BÖRZSÖNYT JÁRVA

ÖNMAGAMBAN JÁROK

Végh Attila József Attila-díjas költő, filozófus, egykori újságíró *A bennünk élő Börzsöny* című dokumentumfilmje az elmúlt hónapokban sorra gyűjtötte be a nemzetközi díjakat. Kis túlzással a küszöbéig ér ötvenkét perces műve témája – hiszen Nagymaroson él –, ő mégis úgy tudta megörökíteni ezt a tájat, hogy az túlmutat önmagán, és elvezet bennünket önmagunkhoz.

Végh Attila

◆ – **Budapesten születél, de már hosszú ideje a Dunakanyarban élsz. Miért döntöttél úgy, hogy itt hagyd a várost?**

– Amikor hosszú ellenállás után végül rábeszéltem magam a gyerekvállalásra, rögtön tudtam, hogy ennek a gyerekek nem Pesten kellene megszületnie, mert a fővárosban ma már nem lehet élni. Azt is tudtam, hogy a „hová költözzünk?” kérdésre nem racionális választ kell adnom, hanem érzelmit. Valahogy meg kell érezni, hogy mi legyen az új lakhely. Néhány héttel később meglátogattam Kettős Tamás barátomat Nagymaroson. Tavasz volt, álltunk a cseresznyevirágzásban, néztük a visegrádi várat, és megéreztem, hogy ez az a hely, ahol hátralevő életemet le kell élnem. Aztán megszületett Zsófi, és – bár ellenpróba nincs, hiszen az ember csak egyszer születhet meg – visszaigazolta a döntés helyességét. Ő is imád itt élni.

– **Sok mindennel foglalkoztál már életed során. Látsz-e valamilyen ívet újságíró, filozófus, költő és természetfilmes munkásságod között?**

– Nem, ez mind egy és ugyanaz. Szegény Lengyel Balázs mondta egyszer, amikor elsírtam neki, hogy újságírásból élek, mint afféle megélhetési szellembűnöző, hogy sose bánjam, hiszen amit az újságba írok, az is én vagyok. Tetszett ez a sztoikus válasz, végül is publicisztikáim mind álcázott miniesszék voltak a létről. Mindenesetre a dolognak van némi ritmusa: amikor gimnazista voltam, vadfotós akartam lenni. Zenit fotópuskával jártam az erdőt; húszéves koromban kezdtem verseket írni, befigyelt a szellem birodalma; később esszéikkel próbálkoztam, elkezdett érdekelni a filozófia. Elvégeztem hát a filozófia szakot, és jöttek a filozófiai esszék, tanulmányok, a szépírásban pedig a novellák, regények. Közben valamennyire megtanultam ógörögül is, ami nem pusztán nyelv-, hanem léttanulás is. Most újraéledt bennem a fotózás, de már mindazzal összekapcsoltam, ami közben rám ragadt. Ez a lelki konglomerátum a természetfilmzés. Ha filozofikusan akarnám megközelíteni a dolgot, azt mondanám: a természetjárás vaskos empirizmusa és a szellem idealizmusa ölelkezik össze bennem.

Kép: Végh Attila

„Hódolat Mednyánszkyknak”

– Mi az, amit szerinted versben lehet elmondani, és mi az, amit csak filmen?

– Mindent el lehet mondani versben és filmen is, és mindkettő legmagasabb fokán azt kell elmondani, amit nem lehet. A mondhatóság határáig el kell cipelni az olvasót vagy a nézőt, és ott fenékbe kell rúgni. Ha szerencsénk van, ettől bepottyan a transzcendensbe, bármi is legyen az. Persze ehhez tehetséges befogadó kell. Az utóbbi években is jelentek meg új könyveim, de most a filmézést érzem a legfontosabbnak. Ez a legkomplexebb játék: képek, erdei hangok, narráció és zene szimfóniája. Ezeket az elemeket úgy kell kezelni, hogy összeálljon valami egység. Nemrég beszéltem egy fotós barátommal. Azt mondta, a filmezés borzalmas számára, túl sok dologra kell egyszerre figyelni. Sokkal egyszerűbb a fotózás: katt, és megvan a kép. Na, engem kimondottan ez izgat, ez a sokféleség. Hogy olyan ingerek együttesével, amelyek magukban talán észrevehetetlenek, behúzzam a nézőt egy olyan barlangba, ahol el kell gondolkodnia az élet dolgain. Mindezt úgy, hogy lehetőleg ne is vegye észre, hogy gondolkodik. Hogy „műélvezve” rendeljön meg.

– Miért éppen a Börzsönyt választottad filmed témájául?

– Első filmem, *A rejtőzködő természet* igyekezett Magyarországot réjtjeit, erdeit, vizeit bemutatni ötvenkét percben. Hát, igen, a kezdők elbizakodottsága... Amikor elkészült, éreztem, hogy legközelebb szűkebbre kell vonnom a szemhatárt. És ha már itt élek, úgy illik, hogy a Börzsöny legyen a következő, gondoltam. Most, hogy a Börzsöny-film elkészült, még maradtak megvalósulatlan tervek, ötletek, úgyhogy jön majd a második rész, de előtte a magyar pusztáról készítek egy rövidfilmet, a Duna-ártérről pedig egy hosszabbat. És ha mindezzel megvagyok, jön a régi álom, a Görgényi-havasok csodálatos, siketfajdos-híuzos-medvés világa.

– Milyen díjakat kapott *A bennünk élő Börzsöny*?

– Ezidáig négy díjat kapott a film egy angol, egy olasz és két indiai dokumentumfilm-fesztiválon, meg egy amerikai official selection-beválogatást. Talán azt értékelték a filmben, hogy ez nem szokványos természetfilm. Hangvétele esszézerűbb, költőibb, elgondolkodtatóbb; komolyabban veszi a nézőt, mint szokás.

„Peteőr”

” Kihaltak a mitikus lények.

Belőlünk haltak ki.

– Hány órányi nyersanyagból áll össze egy közel egyórás, a négy évszak körforgását bemutató film?

– A nyersanyag méretét inkább terrabájtokban lehetne megadni, de nem érdemes. A forgatási idő két év volt, ahogy az előző filmemé is. A kezdet kezdetén az embernek mindig van egy terve. Ahogy a négy évszak lepörög, ezeket jól-rosszul megvalósítja. Csakhogy közben adódnak kanyarok, újabb utak nyílnak, a dolog alakítja magát, és ennek utána kell menni. Jön egy újabb négy évszakai periódus: lehet javítani, pótolni, improvizálni. Itt nem lehet olyan rigorózus forgatókönyvvel dolgozni, mint művészfilmek esetében. Ha volna ilyen,

talán eleve unnám az egészet, nem volna benne semmi meglepetés. Szeretem a ködös utakat. A hétköznapi életben is szeretem kitenni magam a hangulataimnak, és követni őket, bármekkora bolondságnak tűnik is olykor ez. Ez a flexibilitás erősen befolyásolja a filmen szereplő fajok kiválasztását is. A patakhoz indulok, hogy hegyi billegetőkkel randevúzzak, de véletlenül beleszaladok egy réten egy pár ájtatos manóba, és inkább azt filmezem, ahogy a nőstény sáska lemészárolja férjét. Ötletek elhalnak, újak születnek. Tervre szükség van, de meg kell érezni, hogy mikor kell feladni valami másért. Ahogy egy sakkpartiban.

– A narrátor szövege különösen lírai. „Kihaltak a mitikus lények. Belőlünk haltak ki.” Halvány vonalakkal megrajzolt, rejtőzködő Istent érzek a sorok mögött, akit mi „elkényelmesedett lények” elűztünk. Az egyetlen hely, ahol ennek a valaminek a nyomaival találkozhatunk, a természet. De az önmagunkkal való szembesülés helyszíne is az erdő. Mi volt a célod ezzel a filmmel?

Kép: Végh Attila

Vándorsólyom

A transzcendens szépség előtti tisztelgés? Lírai utazás? Szembesítés azzal, hogy mit pusztítunk napról napra?

– Ez mind együttvéve. De hogy mit érzel a sorok mögött, az a te dolgod. Szeretném öntörvényű partnernek tekinteni a nézőt. Nem akarok didaktikus lenni, moralizálni, oktatni. A tudományos ismeretterjesztés sem érdekel, sokkal inkább a természet misztériuma. Az a borzongás, ami erőt vesz rajtam, amikor a réten egerésző vadmacskát figyelem, vagy egy hajnali bükkösben hallgatom a szarvasbőgést. Ilyenkor úgy érzem, minden rendben van, és valahogy ősi módon van rendben. Költőien szólva: bekapcsolódok a természet szellemének áramába. Ez csodálatos érzés. Próbálok valahogy átadni.

– Mit tanultál magadról ezalatt az elmélyült és kitaró munka alatt?

– Főleg azt, hogy miközben ez a film rólam szól, nem rólam szól. Nem objektív és nem szubjektív. Nincs is értelme ennek a megkülönböztetésnek. Ez a film arról szól, hogy én hogyan látom az erdőt. De ha ez másoknak

is tetszik, akkor máris túl vagyunk mindenféle individuális horizonton. Akkor együtt megpillantottunk általa valami olyasmit, amit az iskolás tankönyvek általános emberinek neveznek. Ritkán adatik meg, hogy az ember úgy kötődjön valami közös lényeghez, hogy közben ne érezze az önfeladást. Fiatalkoromban focimeccseken és tüntetéseken sokszor elkapott a közösségi mámor, de közben gyakran ott volt a kísértőérzés: ez nem egészen én vagyok. Sikerült elfelejteni magam, de közben mégsem váltam önfeledtté. A természet az önfeledt boldogság tere. A Börzsönyt járva önmagamban járok és megfordítva. A film címe ezért *A bennünk élő Börzsöny*. Ahogy a film narrátora mondja: a civilizáció terei valamikor apró szigetek voltak a természet óceánjában – ma fordított a helyzet. Ülünk csak repülőre, és nézzünk le a tájra. Mindenütt a megművelt föld négyzetégeit látjuk. Borzalmas látvány. A Börzsönyben is lépten-nyomon látni a kidöntött és fölaprított fákat. Ezért kell megbecsülni a természet olyan szigeteit, ahol átélhetjük a táj érintetlenségének illúzióját. Ez maradt nekünk. ♦

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON zoológus

SOROZAT –
ÁLLATOK KÖZELRŐL

MÁJUSI CSODÁK

Sokak szerint a május az év legszebb hónapja. Ilyenkor már teljes pompájában virít a természet, hazatértek a télire elköltöző madarak, ugyanakkor még nem perzsel a nap. Burjánzik a növényzet, hála a májusi esőnek, amely, mint tudjuk, aranyat ér!

- ◆ Nem véletlen, hogy a Madarak és Fák Napjának időpontjául éppen május 10-ét választották. Igazi magyar ünnep ez, amelynek megalapítói között találjuk Chernel Istvánt, a neves ornitológust, és polihisztor természet- és néprajzkutatót, és Herman Ottót, akinek kulcsszerepe volt az első magyar állatvédő egyesület létrehozásában is. Hivatalossá az ünnepet gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter tette 1906-ban kiadott rendeletében. Májusra már itthon vannak a legkésőbb érkező vándormadaraink is, mint például a színpompás gyurgyalag, a repülő rovarok hosszú csőrű légi vadásza, amely löszfalakba vájja egy-két méter hosszú fészekalagútját. Bár népies neve méhészmadár, és ha egyéb élelmet nem talál, valóban elkapdossa a méheket is, ám a szorgos megporzókat fenyegető veszélyt nem ő okozza.

HOVÁ LETT A CSALOGÁNY?

Május a fülemülék hónapja is, bár az első hímek már április közepén visszatértek afrikai telelőhelyükről. Ezt a madarat gyönyörű éneke miatt már az ókorban is nagy csodálat vette körül. Hozzájárul ehhez az is, hogy a fülemüle jó üzleti érzéssel olyan időszakot választott a koncertre, amikor nem kell versenytársakkal szembenéznie: éjszaka énekel, amikor a többi madár hallgat. Az éjjeli tisztza, zajmentes csendben még lenyűgözőbben hangzik az aprócska tollas dalnok előadása. Megpillantani nehéz a fülemülét, hiszen többnyire a sűrűből szól, tollruhája pedig cseppet sem feltűnő. Másik neve, a csalogány is onnan származhat, hogy énekével becsalja az embert a sűrűbe. A fülemüle jó példa a madarak és a fák egymásra utaltságára: környékünkön egy elhagyatott gyümölcsösben évről évre gyönyörködhattünk a dalában – amióta a fákat kivágták és helyét beépítették, a madár is elhallgatott: más fészkelőhelyet keresett magának.

Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*)

A MADARAK ÉS FÁK NAPJA MELLETT MÁJUSBAN ÜNNEPELJÜK A MÉHEK VILÁGNAPJÁT (május 20.), a Biológiai Sokféleség Nemzetközi Napját, a Magyar Természet Napját (május 22.), és az Európai Nemzeti Parkok Napját is (május 24.).

ELHALKULT A BÉKAKÓRUS

Hasonlóképpen elhallgatott, vagy legalábbis erősen lehalkult a májusi békakoncert is a közeli tavacska partján. Ennek a kis természetes állóvíznek az utánpótlását fenékforrás adja – ha az nem lenne, talán már rég

beépítették volna a helyét. Sok éven át mostoha módon bántak vele: szemetet, építési törmelékot öntöttek a medrébe, a partjára. Az élővilág azonban nem adta fel: az elhanyagolt tómederben ebihalak ezrei fejlődtek, és váltak békává. Májusi éjszakákon a hangokból ki lehetett következtetni, hogyan osztozik a medren a brekegőkórus: a tavi békák kacagó hangja a felső részéről hallatszott, amit az alsó végében a levelibékák szaggettott, monoton szólama váltott fel. Amikor aztán a tó helyi védettséget kapott, fokozatosan megváltozott a világ. A horgászok válogatás nélkül beletelepítettek mindenféle halat, többek között törpeharcsát. Megjelentek a tőkés récék is, amelyeket a helyi lakosság lelkesen etet. E két faj elszaporodása pedig végzetes csapást mért a békapetékre...

Zöld Gyík (*Lacerta viridis*)

MÁJUSBAN VAN A ZÖLD GYÍKOK PÁRZÁSI IDŐSZAKA. A smaragdzöld testű hímek feje és nyaka ilyenkor nefelejcskékre változik. Tátott szájjal, csörtetve üldözik egymást a bokrok alján, a nőtényekért viaskodva. Hazánk legnagyobb termetű gyíkját sokfelé királygyík néven ismerik.

EGY A SOK EZERBŐL

A fák alját ilyenkor, tavasszal ellepik az apró magoncok: tömérdek parányi juhar- vagy hársjelölt, és mindig elszorul a szívem, ha arra gondolok, hogy ezek a reménykedő kis növények szinte mind el fognak pusztulni. Lelegelik őket az állatok, vagy egyszerűen kiszáradnak, illetve nem jutnak elegendő fényhez, mert árnyékba borítja őket saját anyjuk: a fa, amelynek magjaiból származnak. Pedig tudom, hogy ez a dolgok rendje a természetben:

a növények többnyire sokkal több magot termelnek, mint amennyire a faj utánpótlásához szükség van. A többi meglehetősen önzetlen módon (bár persze minden tudatosság nélkül) eledelül szánják az állatoknak. Az a mag, amelyik nem esik messze a fájától, szinte biztosan nem fog új növénygyé fejlődni; jobb az esélye azoknak, amelyeknek sikerül messzire eljutniuk, és valahol távol, alkalmasabb helyen kicsírázniuk. Ebben segíti őket a szél, vagy az állatok, például a madarak.

A POSTÁS FIZETSÉGE

Hogyan veszi rá a növény az állatokat arra, hogy terjeszszék a magját? A természet egyik legzseniálisabb találmányát használják fel erre a célra: a gyümölcsöt. Erről már végképp elmondhatjuk, hogy a fa kimondottan az állatoknak szánja eledelül – pontosabban fizetségül a postaszolgálatért. Hiszen mi másért is borítaná be magjait a fa – komoly energiabefektetés árán – ízletes, színes, kíváncsatos, tápanyagban és vitaminokban gazdag gyümölcscsel?

Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

A SZARVASBOGARAK FELNÖTT PÉLDÁNYAI (IMÁGÓI) MÁJUS-JÚNIUS FOLYAMÁN JELENNEK MEG, miután öt évig fejlődtek pajorként korhadt tuskók belsejében. Ilyenkor már csak néhány hétig élnek, és kizárólag a párzásra koncentrálnak, táplálékot nem is igen vesznek magukhoz.

Téved, aki azt hiszi, hogy erre a tápanyagra a leendő új növénykének van szüksége: az ő „hamuban sült pogácsája” a szikanyag, amely magában a magban található. Mi több, a gyümölcsbőrben rejlő anyagok egyenesen gátolják a mag csírázását, pontosan azért, hogy ne induljon fejlődésnek idő előtt, csak akkor, amikor a gyümölcsbőr az állat már leemésztette róla, a testén keresztülhaladt magokat pedig a trágyakupac közepén elhelyezte valahol az anyanövénytől távol, ahol a növény kedvezőbb feltételeket talál, és talán újabb területet hódíthat meg.

INDUL A RAJZÁS!

Általában májusban kerül sor a méhek rajzására. Ilyenkor a méhanya petéket rak a dolgozók által elkészített anyagbölcsőbe, majd elhagyja a túlnépesedett fészket, és elviszi magával a család dolgozóinak egy részét. Először megtelepsznek valahol, akár egy faágon, ahol firtökben lógnak. Kívülről nézve vészjóslónak tűnik egy ilyen nagy fullánkös tömeg, ám a rajzó méhek békések, nem szöktak szúrni. Nem szabad bántani őket, inkább értesíteni kell egy méhészt, aki begyűjti és kaptárba helyezi az új rajt. Nem véletlenül beszélnek mostanában oly sokat a méheket fenyegető veszélyekről: nemcsak a méhészek megélhetése függ ezektől a parányi beporzóktól, hanem a legtöbb élelmiszerként szolgáló növény, gyümölcsfa termése, ezáltal valamilyen nyiünk élete is. Madarak, fák, méhek és gyümölcsök – így kapcsolódnak össze az apró láncszemek a természet nagyszerű mozaikjában. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

HÁTSZÉL A VÁZBAN

Egyre népszerűbb pedeleckel túrázni

Az elmúlt években nagyon népszerű lett a biciklis túrázás – a kedvelt helyszíneken kihelyezett mérők minden évben rekordforgalmat jeleznek –, a koronavírus idején pedig sokaknak a tömegközlekedés helyett nyújt remek és biztonságos alternatívát a kerékpározás. A hagyományos modellek mellett megjelentek a fejlett, elektromos rásegítéssel működő típusok, ezeket egy népszerű pályázatnak köszönhetően állami támogatással is megvásárolhatjuk, igaz, a kormány elsősorban a munkába járást szeretné segíteni. Egy pedeleckel azonban meredek hegyi ösvényekre is könnyedén eljuthatunk, de bátorságot adhat azoknak is, akik eddig nem indultak el családi bringatúrára, mondván „Én nem akarok feltartani titeket!” Kisokosunkban szakértő segítségével tippeket adunk vásárláshoz, szervezéshez és túrázáshoz, hiszen a jelek szerint ahogy tavaly a SUP, idén az e-bringa lehet a kedvenc nyári kikapcsolódás.

◆ MINDEN PEDELEC E-BIKE, DE NEM MINDEN E-BIKE PEDELEC

A magyar köznyelv e-bike névvel illet minden elektromos rendszerrel szerelt kerékpárt vagy annak látszó közlekedési eszközt, ezek a legtöbb esetben emberi hajtás nélkül is képesek a haladásra. A pedelec (ejtsd: pedelec, az angol pedal electric cycle-ből képzett mozaikszó) kerékpárok viszont elektromos rásegítéssel, de kizárólag emberi hajtással képesek haladásra. Az európai uniós szabályozás szerint max. 250 wattos motorral lehetnek felszerelve, 25 km/h sebesség felett pedig letiltja a rendszer a rásegítést, így ennél nagyobb sebességet már kizárólag izommunkával érhetünk el.

ÁLLAMI TÁMOGATÁS

Az elektromobilitás jegyében a Klíma- és Természetvédelmi Akciótervhez kapcsolódóan az Iparfejlesztési Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (IFKA) 2020 októberében indított pályázatot. A programban kizárólag pedelec kerékpárok vásárlásához pályázhatunk vissza nem térítendő támogatásra, ennek maximuma a vételár fele, de legfeljebb 150 ezer forint, és legfeljebb 900 ezer forintos kerékpárra igényelhető. A teljes program keretösszege 1 milliárd forint, 2021 novemberéig minden hónapban lehet pályázni, amit 20 nap alatt bírálnak el, a rendszerben regisztrált kereskedőknél pedig már a támogatással csökkentett vételárat fizetjük vásárláskor. Részletek: kerekpar2020.elektromobilitas.ifka.hu

Kép: MTÜ

Hagyományos kerékpártúra a Tisza-tónál

NEMZETI PARKOK

Az E-kerékpár Program keretében tavaly összesen 211 db jó minőségű mountainbike pedeleckel gazdagodtak nemzeti parkjaink. „Minden park kapott elektromos kerékpárokat az Aktív Magyarország Programon keresztül, de több helyen nem volt apparátus, hogy üzemeltessék, ezért profi túravezetőkkel kötötték szerződést. Bár országos szinten 30 különböző túra közül lehet választani, a pandémia miatt még kevés lehetőség volt szervezett kirándulásokra, de a kezdeti tapasztalatok alapján a vendégek nagyon élvezik a nagy teljesítményű kerékpárok előnyeit a hegyi terepeken” – számol be a kezdeti tapasztalatokról **Benovics Gábor**, az egyik pécsi utazási iroda vezetője. Saját túráik mellett ők szervezik a Duna-Dráva Nemzeti Park hivatalos e-bike túráit is.

NYEREGBEN AZ EGÉSZ CSALÁD

Gábor körbetekerte a fél világot Új-Zélandtól Kubán át Alaszkáig, az elmúlt években pedig fő foglalkozása vízi- és kerékpártúrák szervezése, főleg Pécs környékén és külföldön. „Háromgyerekes családként az a tapasztalatunk, hogy

12 éves kor alatt inkább sík terepen ajánlott túrázni, akkor is, ha a gyerekek szokva vannak a kerékpárhoz. A kilencévesünk már gond nélkül leteker 50 kilométert, hétéves kislányunk napi limitje inkább 30 kilométer, a legkisebb gyermek pedig a hátsó csomagtartómon jön velünk. Teljesen kezdő kerékpárosoknál is fontos, hogy akkor se egy hegyes vidékre tervezzük az első túrát, ha felső kategóriás pedelecet szerezünk be a nyaraláshoz” – mondja. A tapasztalt túravezető szerint az elektromos kerékpárokban mindenki megtalálhatja a saját műfaját, a rásegítés ugyanis kitolja a határokat: „Már olyan emberek is eljönnek egy szervezett e-bike túrára, akik sima kerékpárral nem mernek elindulni, mert úgy érzik, hogy nem bírják végig, és ezért gátlás is van bennük, mert úgy gondolják, hogy hátráltatni fogják a többieket.”

DRÁGA?

Az egyszerűbb, pedálszenzoros pedelecek 250-300 ezer forinttól indulnak, főleg városba, munkába járáshoz ajánlottak. A nyomatékszenzoros trekking modellek induló ára 600-700 ezer forinttól kezdődik, a mountain bike

Kilátás pedecelekel a Tubes (611 m) kilátójában a Mecsekben

800–900 ezer forinttól. Ez komoly befektetés, főleg ha családi méretekben gondolkodunk. „Nagyon sok utasunk azért jön el egy túrára, hogy kipróbáljon egy ilyen kerékpárt, többen azt is kérik, hogy ha lehet, a trekking és a monti típusokon is szeretnének tekerni, hogy érezzék a különbséget” – meséli Gábor, aki szerint nagyon fontos kideríteni, hogy egyáltalán szükségünk van-e ilyen kerékpárra, és ha igen, milyen pedelecen érezzük nyeregben magunkat. Egy egynapos, utazási iroda vagy nemzeti park által szervezett túra jellemzően 8–10 000 forintba kerül fejenként, egy ilyen kiránduláson a döntést is meghozhatjuk.

OKOSAN A RÁSEGÍTÉSSEL

A legjobb elektromos kerékpár is lemerülhet 30-40 kilométer alatt, ha kvázimotorként használjuk, ezért lehetőség szerint az alsó fokozatokon működtessük a rásegítést. Automata beállítás is van, de a terepadottságok miatt előfordulhat, hogy a rendszer rosszul méri fel a helyzetet, ilyenkor szélsőséges esetben akár ki is lóhat alólunk a kerékpár induláskor, de az akkumulátorral is spórolhatunk, ha menet közben inkább kézzel váltunk a fokozatok között. Hagyományos kerékpárral is fontos a gondos útvonaltervezés, kezdő túrázók inkább rövidebb, lankás, jól bejárt útvonalakon tekerjék le az első kilométereket. Elektromos kerékpárral is érdemes az induláshoz enyhén emelkedő szakaszt választani, így lesz idő, hogy izmaink bemelegedjenek és tartalékoljuk a rásegítést is. Ha a túra végére hagyjuk a legnagyobb emelkedőt, akkor elfogyhat alólunk a lóerő, és nehéz lesz minden maradék méter. Felszerelésként mindenképpen legyen nálunk bukósisak, világítás, szerszámtáska, sebfertőtlenítő, ragtapasz.

Pihenő a pécsi Havas Boldogasszony-templom mellett

PEDELECRE FEL!

Bár a támogatásoknak és a legújabb fejlesztéseknek köszönhetően az elektromos kerékpározás egyre elérhetőbb lesz, a felfedezés élményét és a mozgás örömet hagyományos kerékpárjainkkal is elérhetjük. Az elérhetőbb árakon kívül az alacsonyabb szervíz költség és a könnyebb súly is mellettük szól, a használt piacon pedig számos profi modell közül választhatunk, az elektromos biciklik mai árának töredékéből.

Előző számunkban remek tippeket adtunk aktív kikapcsolódáshoz. Egy Tisza-tavi kerekedéshez, Balatonkerüléshez vagy felső-tiszai tekergésekhez felesleges elektromos kerékpárral nekivágni, az elhanyagolható szintkülönbségek miatt csak a szemből fújó szél okozhat kellemetlenséget. Ilyen kevés szintkülönbséggel bíró útvonalakon fedezhetjük fel a Duna-kanyart, a Gemenc és a Szigetköz ártéri vadonjait, Szarvas és a Körösök vidékét. Az Őrség és a Zselic apró falvakat rejtő varázslatos tája már combosabb terep, amelyen gyakorlott túrázóként elbaldogulunk, kezdőknek azonban segíthet a kerékpárba épített rásegítés. Magashegységeinkben viszont gyakran olyan terepen jutunk el a legszebb kilátópontokra, ahol nagy segítségünkre lehet a rutin vagy a motor. Élesebb kanyarban vagy köves útszakaszon jobban járunk, ha a kerékpárt tolva küzdjük le az átmeneti nehézségeket. Amint a járványhelyzet lehetővé teszi, nemzeti parkjaink újraindítják szakvezetett e-bike túráikat vadonatúj, kitűnő minőségű kerékpárokkal. Részletes túraútvonalakat, árakat és időpontokat az aktivmagyarország.hu/e-bike-turak oldalon találunk majd. Érdemes az utazási irodák ajánlatait is böngészni, saját szervezésnél pedig továbbra is vegyük figyelembe a legfrissebb járványügyi szabályokat! ♦

SPIRITUSZ

Bátorító beszélgetések a lelki egészségért

A Képmás magazin pszichológiai podcast-műsorának vendégei a lélek bonyolult működését jól ismerő szakemberek és olyan ismert személyiségek, akik bátran beszélnek életük legnehezebb és legörömtelibb időszakairól, küzdelmeikről és felismeréseikről. A boldogsághoz önmagunk és a többi ember viselkedésének megértésén keresztül vezet az út.

A műsorvezetők, egymást váltva:
Németh Szilvia rádiós műsorvezető,
a Képmás magazin újságírója és
Bóna Judit, a KarcFM
műsorvezető-szerkesztője.

Németh
Szilvia

Bóna
Judit

2A FÉNY

„25 ÉVES KOROMBAN NEMCSAK AZ EGYIK GERINCCSIGOLYÁM TÖRT SZILÁNKOSRA, HANEM AZ ÚGYNEVEZETT ÉLETEM IS.”

TEMESVÁRI ORSI
SOROZATA A KÉPMÁSBAN
ÉPÍTŐKOCKÁK CÍMMEL

Cikk a 40. oldalon

